«În numele omenirii vă cerem să nu invadaţi România»

Lyndon Johnson către Leonid Brejnev în august 1968

Autor: Michael Nicholas Blaga | 6800 vizualizări

20 August 1968 întâlnirea dintre presedintele Lyndon Johnson şi ambasadorul URSS

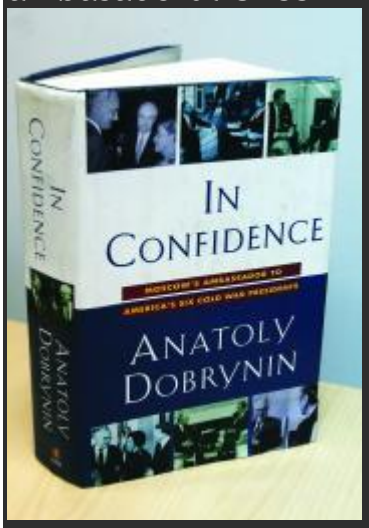

In confidence (Confidenţial) de Anatoli Dobrînin, publicată de editura Random House din New York, 672 pagini

Autorul cărţii de faţă, Anatoli Dobrînin, de profesie inginer constructor de avioane, a fost neîntrerupt timp de un sfert de secol, ambasadorul URSS la Washington. În această calitate el a purtat tratative directe şi adesea între patru ochi cu preşedinţii

John Kennedy, Lyndon Johnson, Richard Nixon, Gerald Ford, Jimmy Carter şi Ronald Reagan. Dar el nu s-a limitat la accesul său fără precedent la Casa Albă, ci a dus o activitate neobosită, tenace, coerentă, insistentă şi eficientă de câştigare a încrederii celor mai influente personalităţi ale Americii: lideri ai Congresului, preşedinţi ai societăţilor multinaţionale, savanţi americani laureaţi ai Premiului Nobel, miliardari-sponsori ai formaţiunilor politice americane, o listă de nume care produce uimire. Mulţi dintre aceştia i-au rămas prieteni şi după rechemarea sa de la post, la Moscova.

A fost decenii la rând Decanul Corpului Diplomatic din Washington, funcţie de mare prestigiu care l-a făcut pe Dobrînin celebru în întreaga Americă deoarece la toate evenimentele importante ale ţării el reprezenta corpul diplomatic acreditat în SUA. Dobrînin scrie că la multe mese private din vilele magnaţilor americani, el era singurul străin printre invitaţii de la masă. De la Kendall, preşedintele concernului Coca Cola, potrivit spuselor sale a aflat cele mai păzite secrete ale Casei Albe, pe care el le transmitea Kremlinului prin telegrame cifrate în cod propriu. Multe din ele au producat stupoare, la vremea lor, în Biroul Politic de la Moscova. Aşa a reuşit să se facă de neînlocuit la Washington timp de 25 de ani!

Este singurul ambasador al URSS care a fost decorat cu cea mai înaltă distincţie a ţării sale, Ordinul de Erou al Muncii Socialiste. Cartea aceasta se citeşte ca un roman poliţist pentru că este plină de informaţii confidenţiale. Multe din acestea n-ar fi putut să vadă lumina tiparului dacă URSS n-ar fi încetat să existe în decembrie 1991.

Cum altfel ar fi putut spune Dobrînin că guvernul URSS l-a instruit să-i ofere între patru ochi contracandidatului lui Nixon la alegerile prezidenţiale din 1968, ajutor sovietic de orice natură, inclusiv bani! Ironia face ca cel de care se temeau sovieticii, Richard Nixon, să intre în istorie ca preşedintele american cu cea mai constructivă politică externă faţă de URSS, cea a destinderii, a reducerii arsenalelor nucleare şi a limitării cursei înarmărilor.

Kennedy alături de delegaţia URSS la Casa Albă

Invazia URSS în Cehoslovacia a trecut “neobservată” la Casa Albă

Era vara anului 1968, când URSS a decis să sugrume Primăvara de la Praga şi să-l răstoarne pe Dubcek de la putere. În acest scop invocând doctrina Brejnev a suveranităţii limitate, URSS împreună cu armatele ţărilor membre ale Tratatului de la Varşovia, minus România, au invadat Cehoslovacia. Kremlinul îi ordonă lui Dobrînin să-i prezinte preşedintelui Lyndon Johnson, mesajul sovietic strict secret, care justifica această invazie, şi s-o facă cu precizie între orele 18-20 ale zilei de duminică 20 august 1968, adică exact atunci când tancurile sovietice intrau în Praga. Dobrînin scrie că ordinul Moscovei a ajuns la el în timpul week-end-ului şi că era imposibil de ajuns aşa rapid la Casa Albă prin canalele protocolului de Stat al SUA. Şi-a amintit însă că Preşedintele Johnson îi dăduse cu ani în urmă numărul său de telefon direct pentru cazuri urgente pe care nu-l utilizase până atunci. *"Fără să mă întrebe despre subiectul solicitării mele, Johnson a acceptat imediat, sugerând să vin până la prânz. Cum aveam de la Moscova un grafic orar strict de respectat, i-am cerut să mă primească după orele 18 sub pretextul că trebuie să traduc în engleză mesajul pe care-l voi prezenta. A acceptat!"* (pag.179).

La această audienţă se întâmplă ceva neverosimil, care a surprins şi pe membrii Biroului Politic de la Kremlin. Deşi mesajul citit de Dobrînin spunea explicit că: *"a fost o conspiraţie internă şi externă contra sistemului social din Cehoslovacia"* şi că URSS şi aliaţii săi din Pactul de la Varşovia au răspuns cererii de ajutor a guvernului de la Praga. *"Ca urmare, unităţi militare sovietice au fost comandate să intre în Cehoslovacia. Inutil să spunem că ele vor fi imediat retrase din teritoriul cehoslovac după îndepărtarea ameninţării existente la securitatea acestuia"* (pag.180).

Întrevederea avea loc la Casa Albă în sala de şedinţe a consiliului de miniştri. Aşezaţi la masa lungă şi lustruită mai luase loc doar Walt Rostow, consilierul prezidenţial pentru siguranţa naţională, care n-a scos o vorbă dar a cărui faţă *"se lungea, încercând să nu-l întrerupă pe preşedinte"* (pag.181). Lyndon Johnson, deşi a ascultat atent tot ce citea Dobrînin, aparent n-a recepţionat întreaga gravitate a

tragediei Cehoslovaciei. *"Spre marea mea surprindere, scrie Dobrînin, preşedintele nu a reacţionat deloc. Mi-a mulţumit pentru informare şi a declarat că va discuta probabil mesajul cu Rusk (ministrul de externe) şi cu alţii dimineaţa următoare şi ne va da un răspuns, dacă va fi nevoie. După care a trecut la un alt subiect în care el părea mult mai interesat."(*pag.180). Voia să anunţe public a doua zi că va face o vizită de Stat în URSS şi Moscova acceptase în principiu o asemenea vizită. Biroul Politic de la Kremlin nu s-a aşteptat deloc ca *"Johnson să reacţioneze aşa placid la evenimentele de la Praga şi a emis imediat invitaţia oficială atât de dorită de acesta. Am primit răspunsul în câteva ore după expedierea la Moscova a raportului meu privind conversaţia avută cu Johnson."*(pag.181)

În toiul nopţii de duminică 20 august 1968, deci după câteva ore de la întrevederea cu Johnson, Dobrînin este chemat la sediul Departamentului de Stat, unde ministrul de externe Dean Rusk l-a informat că abia s-a întors de la Casa Albă cu un mesaj al preşedintelui Johnson exprimând totala ignoranţă a implicării în Cehoslovacia a unor ţări necomuniste sau a vreunei cereri de ajutor din partea guvernului de la Praga. *"Credem necesar să reconsiderăm anunţul unei întâlniri dintre liderii noştri. Vom păstra legătura privind asta."*(pag.181).

Un tete-a-tete într-un moment fierbinte: Dean Rusk şi Anatoli Dobrînin

Era posibilă o invazie sovietică în România în anul 1968?

Trei zile mai târziu Dobrînin îl vizitează din nou pe ministrul de externe Dean Rusk la biroul său de la Departamentul de Stat. *"El mi-a cerut să-i spun între patru ochi, care au fost adevăratele raţiuni de a trece la acţiuni în Cehoslovacia. După care a adăugat pe neaşteptate, «Urmează România la rând? Ar fi prea mult şi nu ne aşteptăm deloc de a fi în stare să controlăm opinia public»"* (pag.181). Erau zile grele pentru Dean Rusk din cauza Cehoslovaciei. Johnson se întâlnise cu câteva ore înainte cu vreo 20 de lideri ai Congresului, care l-au supus unei critici ascuţite pentru reacţia sa moderată faţă de invazia Cehoslovaciei. Revoltat de criticile acestora Johnson le-a reamintit că Cehoslovacia se află în zona de influenţă sovietică: *"Sugeraţi cumva să trimitem trupe americane acolo?"* i-a întrebat preşedintele (pag.182). S-a convenit că SUA nu vor folosi forţa împotriva invaziei Cehoslovaciei. Mai mult chiar, Johnson a ordonat să nu mai aibă loc nici o condamnare public în afara celor făcute deja de către Casa Albă şi Departamentul de Stat.

Cu toatea acestea nervozitatea a persistat, scrie Dobrînin: "*Pe 28 august Rusk m-a convocat urgent ca să-mi spună că a aflat despre mişcări de trupe sovietice neobişnuite de-a lungul graniţelor româneşti în ultimele 24 de ore. Fuseseră deja speculaţii în Occident despre posibilitatea unei invazii sovietice a Romaniei, bazate în general pe refuzul acesteia de a lua parte la acţiunea comună cu celelalte state ale Tratatului de la Varşovia, contra Cehoslovaciei.Într-adevăr, scrie Dobrînin, Moscova era profund iritată de liderul României, Nicolae Ceauşescu, şi trupe sovietice erau angajate în manevre tactice demonstrative în apropierea frontierei româneşti. Dar Moscova nu se gândea realmente să invadeze România, pentru că nu s-a îndoit niciodată de stabilitatea regimului comunist de acolo*" (pag.182)

Aceste mişcări de trupe erau atent urmărite de serviciile occidentale de informaţii care le-au transmis rapid preşedintelui Johnson aflat în concediu la moşia sa din Texas. Acesta l-a

contactat telefonic imediat pe Rusk căruia i-a dictat pentru Brejnev un mesaj "emoţional" descris astfel de Dobrînin: "*În numele omenirii, vă cerem să nu invadaţi România, deoarece consecinţele ar fi imprevizibile. De asemenea sperăm că nici un fel de acţiuni nu vor fi luate împotriva Berlinului Occidental, care ar putea provoca o criză internaţională majoră, pe care suntem preocupaţi s-o evităm cu orice preţ. Toate astea ar fi dezastroase pentru relaţiile sovieto-americane şi pentru întreaga lume"*(pag.183)

Alarmat, Dobrînin s-a întors la ambasada URSS de unde a trimis Kremlinului o telegramă cifrată cerând imperativ şi fără întârziere un răspuns pentru calmarea situaţiei create de România la Washington. N-a durat mult şi Dobrînin s-a întors la biroul ministrului de externe american cu următorul mesaj de la Kremlin: *"Sunt instructat să vă informez că rapoartele despre o mişcare iminentă a forţelor militare sovietice în Romania sunt special concepute de anumite cercuri pentru a induce în eroare guvernul american şi nu corespund realităţii. Acelaşi lucru se aplică în totalitate şi Berlinului occidental."* (pag.183) Dean Rusk a răsuflat uşurat.

Jimmy Carter, cel mai harnic preşedinte de la Casa Albă

În expunerea subiectelor de maxim interes abordate în această carte, vom prezenta prioritar pe acelea care sunt fără precedent în literature memorialistică produsă de autori sovietici. Se cunoaşte faptul că venerabilul Jimmy Carter este de profesie inginer navalist, şef de promoţie la Academia Navală de la Annapolis. Mai puţin cunoscut este faptul că în perioada cât a fost preşedinte al SUA, el a adus la Casa Albă spiritul analitic şi precizia evaluării ideilor novatoare, specifică inginerilor. Este considerat cel mai harnic, mai disciplinat şi mai prolific preşedinte din istoria modernă a SUA. Era la birou invariabil de la ora 8 dimineaţa până târziu după căderea întunericului şi citea cu stiloul în mână tot ce i se aducea la Biroul Oval. La cealaltă extremă este George W.Bush care ura cititul şi a rămas în istorie ca preşedintele-chiulangiu cu vacanţe însumate la 2,6 ani petrecuţi la moşia sa din Texas din cei 8 ani cât a fost preşedinte al SUA.

Dobrînin scrie că preşedintele Jimmy Carter a cerut lui Thomas Watson, preşedintele concernului Pepsi-Cola, să facă parte din comisia prezidenţială de evaluare a gradului de pregătire a Americii pentru războiul nuclear. Comisia formată din elita societăţii ştiinţifice a SUA, a examinat toate aspectele secrete ale tehnologiei nucleare americane precum şi structura de comandă a Pentagonului, centrul nervos al militarilor americani după denumirea clădirii din Washington în care se află birourile celor 25.000 de salariaţi ai Ministerului Apărării (cea mai mare clădire de birouri din lume).

La întâlnirea finală cu generalii Pentagonului, Thomas Watson le-a cerut acestora să descrie comisiei prezidenţiale, cum vor conduce ei un război nuclear contra URSS. Cu hărţi gigantice şi grafice luminoase atârnate pe toţi pereţii, generalii au explicat cum peste o mie de ţinte din teritoriul sovietic erau marcate pentru bombardament atomic în primele ore de război nuclear. *"Numărul morţilor din rândul sovieticilor va depăşi 100 de milioane. «Şi care va fi numărul morţilor noştri?» a întrebat Watson. Ei au răspuns că circa 80 de milioane de americani şi multe industrii importante vor fi distruse, la fel ca în Uniunea Sovietică. «Şi ce veţi face după ce totul va fi distrus?» a insistat Watson. Generalii s-au uitat unii la alţii şi n-au avut multe de spus. Câteva zile mai târziu, Watson a prezentat lui Jimmy Carter raportul comisiei sale cu concluzia principală că chestiunile războiului nuclear n-ar trebui lăsate pe seama generalilor. Ei vor putea duce un asemenea război, a explicat Watson, dar ei nu consideră că misiunea lor este să se preocupe de omenire sau ce va mai rămâne din ea după război"* (pag.526).

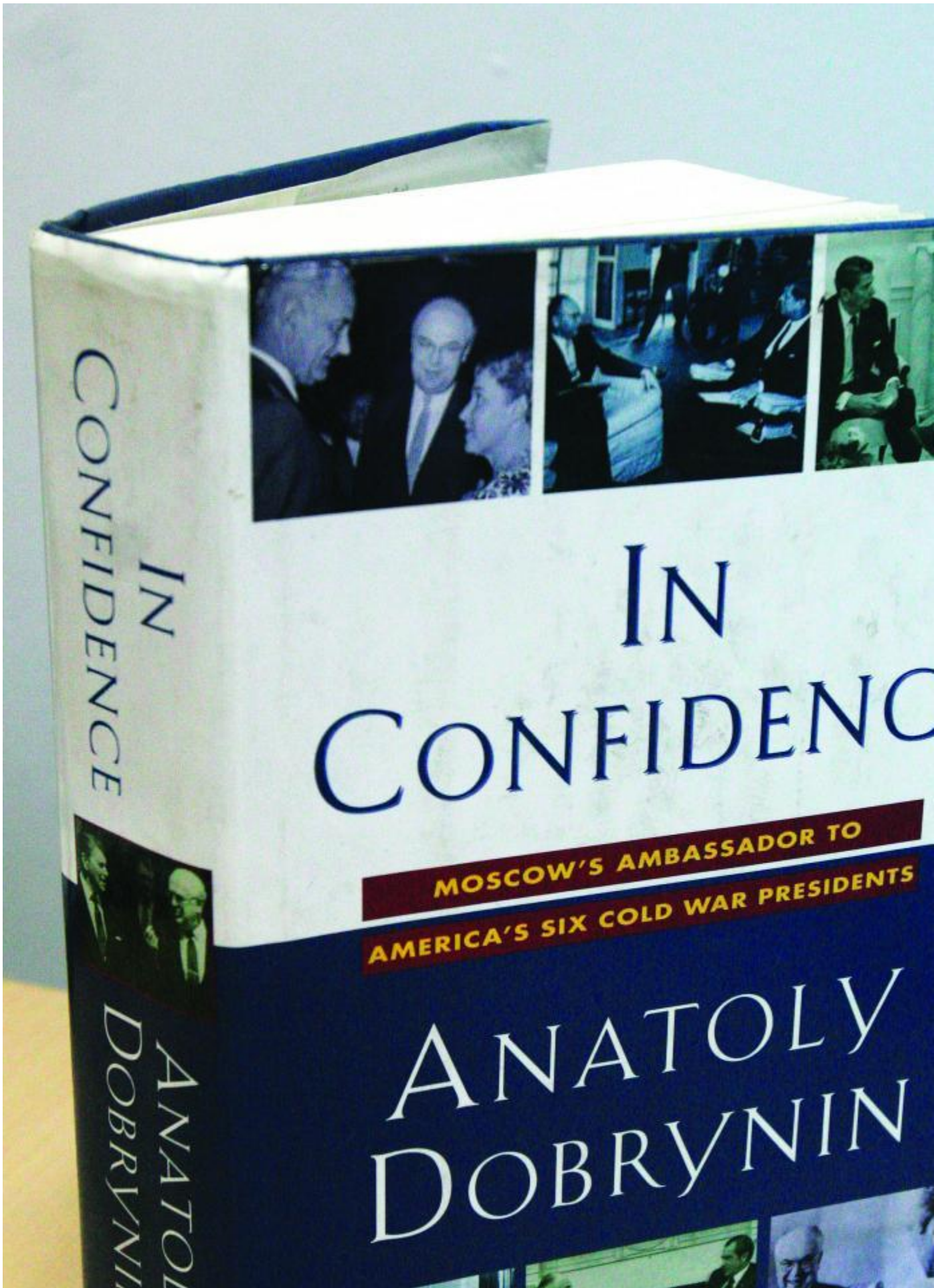
IN CONFIDENCE
IN CONFIDENC
MOSCOW'S AMBASSADOR TO
AMERICA'S SIX COLD WAR PRESIDENTS
ANATOLY DOBRYNIN

Pentagonul, frauda şi generalii corupţi

Aceste rânduri şocante confirmă încă odată avertismentul dat de preşedintele SUA, generalul Dwight Eisenhower, în cuvântarea sa televizată de rămas bun, la plecarea sa de la Casa Albă în ianuarie 1961. El era vestit pentru neîncrederea şi suspiciunile sale faţă de militar, deşi a făcut parte din corpul generalilor până a ajuns la Casa Albă. Atunci, la plecarea sa la pensie, Eisenhower a atras public atenţia poporului american asupra primejdiei care ameninţă America: cârdăşia dintre generalii de la Pentagon şi industria americană de armament, prin care sume astronomice din bugetul ţării sunt aprobate lejer de generali pentru furniturile de război livrate de industria de armament şi drept recompensă aceşti generali sunt angajaţi la pensionarea lor din armată drept consultanţi la marile fabrici de armament pe salarii obscene.

Preşedintele Eisenhower a numit acest fenomen periculos, "complexul militaro-industrial al Americii", termen intrat în vocabularul uzual al lumii, dar puţini ştiu că naşul acestui termen este un general american ajuns şeful Casei Albe după o viaţă petrecută între generalii americani pe care a ajuns să-i cunoască aşa de bine. Presa americană a arătat frecvent publicului cum jefuieşte Pentagonul bugetul Americii cu aprobarea neglijentă de către generali a mii de facturi umflate exagerat de către industria de armament.

Exemple luate din presa americană: 20 de dolari pentru un bec obişnuit, 155 de dolari pentru un ciocan banal pentru cuie, 520 de dolari pentru colacul de scaun al unui W.C. de avion, etc., sunt exemple care au scandalizat America.

Eisenhower a atras atenţia urmaşilor săi la Casa Albă că dacă nu sunt vigilenţi, generalii de la Pentagon vor cere şi obţine tot mai multe procente din bugetul ţării pentru cheltuieli militare. N-a fost ascultat aşa că azi Pentagonul primeşte de la buget peste două miliarde de dolari pe zi, adică mai mult decât următoarele 15 ţări industriale ale lumii luate împreună!

La fel de şocantă este dezvăluirea autorului cărţii privind războiul nuclear văzut din cealaltă perspectivă, cea a URSS. *"Pot depune mărturie că posibilitatea unui război nuclear cu SUA a fost într-adevăr luată în consideraţie şi serios calculată de Hruşciov, Brejnev, Andropov şi Konstantin Cernenko, care a fost ultimul lider din vechea şcoală. Toţi aceşti lideri şi asociaţii lor au plecat de la premiza că SUA prezintă o ameninţare militară reală pentru securitatea ţării noastre pe termen lung. De aici planificarea noastră militară s-a construit pe o strategie copleşitoare de apărare, bazată pe posibilitatea de represalii generatoare de daune inacceptabile. Dar cu excepţia probabilă a lui Andropov, ei n-au crezut că un atac ar putea avea loc pe neaşteptate în orice moment, ca atacul lui Hitler contra Uniunii Sovietice sau atacul japonez de la Pearl Harbour din 1941. Asemenea temeri erau minore din partea noastră, pentru că noi ştiam că structura politică şi social existentă în SUA era cea mai bună garanţie împotriva unei prime lovituri neprovocate împotriva noastră. Noi ştiam că cele două superputeri nu aveau nici o istorie de confruntări, care să ducă la ciocniri militare, cu posibila excepţie a crizei Cubei din 1962 şi acea criză a facilitat definirea limitelor care în practică a prevenit deschiderea ostilităţilor militare*". (pag.522-523).

Doctrina militară a URSS: «1941 nu se va mai repeta!»

Deci Andropov era singurul din Biroul Politic de la Kremlin care credea că SUA ar putea lansa o primă lovitură nucleară contra URSS. În acest context Dobrînin scrie următoarele: "*Încă din perioada când era şeful KGB, Andropov era convins că administraţia Reagan se pregătea activ pentru război şi în această convingere era secondat de Ustinov, ministrul apărării. Ei doi au convins Biroul Politic să aprobe cea mai vastă operaţiune de spionaj militar în timp de pace din istoria sovietică, cunoscută după numele ei de cod RYAN, o prescurtare a cuvintelor ruseşti Raketno-Yadernoye Napadenie (atac racheto-nuclear). În 1983, toţi şefii de reţele KGB din afara URSS au primit instrucţiuni urgente şi detaliate de a culege orice probe de planuri pentru o primă lovitură americană. Ministerul de Externe nu a informat pe ambasadorii noştri despre această operaţiune lăsând-o pe seama KGB. Eu am aflat-o de la rezidentul KGB din Washington*" (pag.523).

Aflat la Moscova la un congres al partidului, autorul cărţii scrie că a fost invitat la o discuţie de mareşalul Ahromeiev, la biroul său de Şef al Marelui Stat Major al Armatei Sovietice. Acolo Dobrînin l-a întrebat pe mareşal dacă el crede efectiv că SUA şi NATO ar putea ataca URSS într-o bună zi, la care a primit următorul răspuns: *"Nu e misiunea mea să cred sau să nu cred. Eu nu pot depinde de voi diplomaţii şi de toate conferinţele voastre sau cum le numiţi voi. Voi, se pare, că sunteţi de acord cu Washingtonul până la un anumit punct, azi, dar o nouă criză de ostilitate în lume sau în relaţiile sovieto-americane, mâine, toate da ceasul înapoi la timpul Războiului Rece sau chiar să provoace un conflict militar. E suficient să ne amintim de conflictul arabo-israelian din 1973, când SUA şi-a pus forţele armate la cea mai înaltă alarmă de luptă contra noastră. Întâmplător asta avea loc în perioada destinderii de sub Nixon. Acum inspiră mai multă încredere preşedintele Reagan? De aceea ca Şef al Marelui Stat Major am acest motto: SECURITATE MILITARĂ NAŢIONALĂ SPRE ORICE AZIMUT. Noi acţionăm de la cel mai rău scenariu posibil, de a fi nevoiţi să luptăm contra SUA, a aliaţilor săi vest-europeni şi probabil contra Japoniei. Trebuie să fim pregătiţi pentru orice fel de război cu orice fel de arme. Doctrina militară sovietică poate fi rezumată astfel: 1941 nu se va repeta niciodată"*(pag.525). Acest mareşal s-a sinucis în ziua când a aflat că puciul contra lui Gorbaciov a eşuat.

Bucharest, prima navă din convoiul sovietic ce mergea spre Cuba în 1962

Anatoli Dobrînin mărturiseşte în această carte că cea mai memorabilă zi din cei 25 de ani ca ambasador sovietic la Washington a fost ziua de miercuri 24 octombrie 1962. Împreună cu toţi membrii ambasadei, el urmărea atunci sub tensiune maximă, în faţa televizoarelor, apropierea convoiului de nave sovietice de linia de demarcaţie a blocadei maritime declarate de preşedintele Kennedy în jurul Cubei, în criza rachetelor nucleare sovietice instalate de URSS în Cuba. Nave de război ale marinei militare americane aveau ordin să oprească orice navă care încerca să treacă de linia de demarcaţie a blocadei maritime contra Cubei. Nava care refuza să oprească, urma să fie scufundată de submarinele americane din zonă. Nava sovietică din capul convoiului care ar fi fost scufundată prima în caz că nu oprea, era

un tanc petrolier care purta numele capitalei României, "BUCHAREST". În urma acestei nave sovietice urmau la scurtă distanţă restul convoiului de nave care duceau material militar sovietic spre Cuba. Întreaga Americă urmărea cu răsuflarea tăiată dacă acolo va începe al treilea război mondial. "*Cu vocea gâtuită de emoţie, comentatorul televiziunii americane număra milele rămase până nava BUCHAREST atingea linia de demarcaţie a blocadei, escortată fiind de distrugătoare şi avioane americane. Patru, trei, două, în fine o milă rămasă de parcurs… Se va opri oare nava? În sfârşit, nava a trecut linia blocadei fără ca distrugătoarele să deschidă focul. A urmat o răsuflare generală de uşurare în principal printre membrii personalului ambasadei noastre. Noi n-am ştiut în acel moment că toate celelalte nave-cargo primiseră ordine secrete de a rămâne în afara liniei de blocadă. Noi la ambasadă eram din nou neinformaţi de Moscova privind asta. Aşa că emoţiile noastre au rămas la nivel ridicat. Ameninţarea unei ciocniri directe şi imediate pe mare, a fost astfel amânată. Dar confruntarea arăta încă foarte reală."*(pag.83).

Kennedy era pregătit să ordone bombardarea rachetelor sovietice din Cuba, ca fiind o ameninţare serioasă pentru siguranţa Americii. Fratele său, Robert Kennedy se întâlnea după miezul nopţii, în secret, cu ambasadorul Dobrînin pentru găsirea unei soluţii. *"Robert Kennedy a recunoscut totuşi, scrie Dobrînin, că bombardarea bazelor ar fi putut genera victime printre servanţii militari sovietici, care în mod neîndoielnic ar fi provocat guvernul sovietic să răspundă cu represalii în Europa. Şi atunci un război real ar izbucni şi milioane de americani şi ruşi ar pieri. Partea americană dorea să evite asta prin orice mijloace şi el era sigur că guvernul sovietic voia asta de asemenea. Ca urmare, întârzâieri în găsirea unei căi de ieşire din impas punea mari riscuri ca situaţia să scape de sub control. Pentru a sublinia asta, Robert Kennedy a remarcat, ca în treacăt, că multe persoane nerezonabile dintre generalii americani, şi nu numai generali, se dădeau de ceasul morţii pentru găsirea unei pricini de luptă cu sovieticii"* (pag.87).

Două lucruri au contribuit la rezolvarea paşnică a crizei rachetelor sovietice din Cuba: linia de telex directă dintre Kremlin şi Casa Albă, dar mai ales întâlnirile secrete ale lui Anatoli Dobrînin cu fratele preşedintelui Kennedy şi ministru al justiţiei Robert

Kennedy. Aceste întâlniri secrete erau organizate între miezul nopţii şi ora 3 dimineaţa pentru a se feri de presă şi ochii oamenilor, pe rând la biroul ministrului justiţiei şi la ambasada sovietică din Washington. A fost un troc prin care sovieticii au acceptat să-şi retragă rachetele lor din Cuba în schimbul retragerii de către americani a rachetelor lor din Turcia. În plus, Kennedy a promis lui Hruşciov că nici SUA, nici altă ţară din emisfera occidentală nu va mai interveni în Cuba, sub nici o formă.

Cum a fost tratat ambasadorul sovietic la Washington

Cea mai uluitoare secţiune a acestei cărţi este perioada în care Dobrînin a purtat tratative între patru ochi cu preşedintele Nixon sau cu asistentul lui pentru siguranţa naţională, Henry Kissinger, peste capul miniştrilor de externe american (William Rogers) şi sovietic (Andrei Gromîko). Cât a fost preşedinte, Nixon a condus personal politica externă a SUA cu URSS şi China direct de la Casa Albă ignorând total Departamentul de Stat. Cureaua de transmisie a fost ambasadorul Dobrînin, care prelua de la Nixon mesajele sale secrete şi le telegrafia cifrat direct lui Brejnev la Kremlin şi nu şefului său ierarhic, Andrei Gromîko. În felul acesta s-a putut păstra secretul absolut al acestei linii de comunicaţie cunoscută sub denumirea "canalul confidenţial".

După ce William Rogers a fost înlocuit cu Henry Kissinger ca minisru de externe al SUA, Anatoli Dobrînin a dobândit privilegii unice şi fără precedent în istoria Americii, de care n-a mai beneficiat nici un ambasador de la Washington înainte sau după plecarea lui Nixon: 1. acces la avionul Casei Albe când Nixon era în concediu; 2. linie telefonică directă şi securizată între birourile lui Kissinger şi Dobrînin fără intervenţia secretarelor sau telefonistelor de la Departamentul de Stat sau de la Ambasada URSS. Simpla ridicare a receptorului telefonic de către unul din cei doi demnitari, făcea să sune telefonul de pe biroul celuilalt; 3. scutirea lui Dobrînin de asaltul jurnaliştilor de la intrarea principală a Departamentului de Stat. Ambasadorului rus i s-a permis să intre cu automobilul ambasadei direct în garajul subteran al clădirii de unde lua ascensorul până la etajul 7, etaj ocupat în totalitate de birourile şi cabinetul lui Kissinger. În felul acesta presa nu ştia de venirea sau plecarea ambasadorului sovietic la ministrul american de externe;

4. ambii demnitari erau la per tu, Henry şi respectiv Tolya (diminutivul rusesc al lui Anatoli), luau frecvent masa împreună în cabinetul lui Kissinger şi vorbeau zilnic la telefonul direct. Nici ambasadorul Marii Britanii nu beneficia de asemenea privilegii în pofida relaţiilor speciale dintre americani şi englezi.

Ce i-a povestit Brejnev, beat fiind, lui Nixon

Dobrînin scrie că la ultima vizită de Stat în SUA a lui Brejnev, Nixon l-a însoţit pe oaspetele său sovietic în toate oraşele americane vizitate atunci de Brejnev. Când au ajuns în California, Nixon l-a cazat pe Brejnev şi însoţitorii lui la vila sa personală de la San Clemente. Acolo Brejnev a băut peste măsură whisky vechi de colecţie şi s-a apucat să-şi bârfească colegii de la Kremlin. "Nixon era vizibil jenat ascultând dezvăluirile lui Brejnev, deşi el părea interesat. În ce mă priveşte, scena a fost deosebit de stânjenitoare. În fapt, ea a reprezentat pentru mine cea mai bizară situaţie din toţi anii mei în diplomaţie. Brejnev a fost deosebit de critic la adresa lui Kosîghin (primul-ministru) şi a lui Podgornîi (preşedintele prezidiului Sovietului Suprem al URSS). Mi-am dat silinţa să evit traducerea celor mai delicate detalii ale acestor relaţii din spatele zidurilor Kremlinului, unele din ele fiind necunoscute chiar şi mie. În final am reuşit să-l ajut pe Brejnev să ajungă până în camera lui, care din fericire era aproape. Nixon mi-a dat şi el o mână de ajutor. A doua zi Brejnev m-a întrebat: "Anatoli, am vorbit prea mult ieri?" I-am răspuns că a vorbit prea mult, dar că am avut grijă să nu traduc totul. "Bine ai făcut, a zis el. Blestemat acel whisky, nu sunt obişnuit cu el. N-am ştiut că nu pot duce aşa mult". (pag.281-282). Tot în noaptea aceea la San Clemente, a mai avut loc un incident neobişnuit. Pe la ora 2 noaptea, gardianul lui Brejnev, aflat sentinelă lângă dormitorul liderului sovietic, via-a-vis de apartamentul lui Nixon, a văzut uşa deschizându-se de la apartamentul lui Nixon. "Soţia lui, Patricia Nixon, a apărut într-o cămaşă lungă de noapte, cu mâinile întinse în faţă şi cu ochii fixaţi în depărtare, aparent într-un fel de transă. Ea a atins gardianul şi s-a oprit, fără să spună ceva. Gardianul a încercat s-o întoarcă pe Doamna Nixon înapoi, dar ea a refuzat mişcarea şi stătea ţeapănă. După ezitări, gardianul sovietic, un ofiţer KGB, a luat-o pe Doamna Nixon în braţele sale şi a dus-o înapoi în camera de unde tocmai ieşise. A pus-o în patul ei şi în acel moment au apărut oamenii

Serviciului Secret american. Ei au făcut semne din mâini, au zâmbit, şi i-au zis omului nostru "Okay, okay, thanks". Ei n-au părut deloc surprinşi. Gardianul nostru a ieşit întrebându-se ce a fost asta? Să ducă în braţele sale pe Prima Doamnă, a fost o adevărată aventură pentru el. Şeful lui i-a spus să păstreze pentru el povestea asta. Numai eu am fost informat" (pag. 282). Acea vizită de Stat a lui Brejnev din 1973, ca răspuns la vizita precedentă la Moscova a lui Nixon, a dus la o remarcabilă îmbunătăţire a relaţiilor sovieto-americane. "Relaţiile personale dintre cei doi lideri se consolidau. Ei au schimbat ulterior o serie de mesaje, iar Kissinger mi-a spus la mijlocul lui august că Nixon i-ar fi declarat că un schimb de vederi la un asemenea nivel de confidenţialitate, era de neconceput chiar şi cu unii dintre aliaţii Americii. Până la un punct putea fi un compliment diplomatic, dar sunt convins că cei doi lideri s-au apropiat şi mai mult când Watergate a mărit izolarea politică şi personală a lui Nixon. Am dobândit această convingere din conversaţiile mele personale cu Nixon, câteva luni mai târziu."(pag.285).

Tot în acest capitol, Dobrînin îi dezavuează pe istoricii americani care cred în mod eronat că înainte şi în timpul celui de-al III-lea summit sovieto-american, conducerea sovietică ar fi început să se întrebe serios dacă mai avea rost să negocieze cu Nixon din cauza necazurilor lui interne. "Asta este greşit. Evident că Moscova ştia despre creşterea scandalului Watergate şi de atacurile contra destinderii. Dar Biroul Politic a preferat în ultimă analiză să lucreze cu un preşedinte favorabil unor relaţii sovieto-americane îmbunătăţite şi care avea încă autoritatea şi voinţa de a negocia şi încheia convenţii cu ţări străine. Nimic nu putea fi câştigat aşteptând venirea unui nou preşedinte cu un character şi vederi mai puţin cunoscute. Deşi doctrina comunistă nu recunoaşte că politica se bazează pe personalităţi, a existat o curioasă chimie personală între Brejnev şi Nixon, care s-a făcut simţită până la sfârşitul guvernării sale" (pag.307).

Israelul, mărul discordiei între sovieticii şi americani

În otombrie 1973 Egiptul şi Siria atacă militar Israelul şi pentru câteva zile arabii au obţinut succese teritoriale contra statului evreu. Dar SUA a organizat rapid un pod aerian prin care au livrat

Israelului materiale de război în valoare de 4,4 miliarde dolari. Rezoluţia de încetare a ostilităţilor votată de O.N.U., a fost încălcată flagrant de Israel care contraataca cu succes şi punea în pericol de anihilare Armata a III-a egipteană. În acest context şi de teamă că Moscova ar putea trimite trupe sovietice în sprijinul arabilor, Casa Alba pune în starea cea mai înaltă de alertă de război toate forţele militare strategice ale SUA. Nu se mai dăduse forţelor militare americane un asemenea nivel înalt de alarmă de luptă iminentă de la încetarea celui de Al Doilea Război Mondial! Nu se poate descrie consternarea Kremlinului. Dobrînin scrie că pentru prima oară s-a adresat lui Kissinger pe un ton ridicat, străin normelor diplomatice. Kissinger şi Casa Albă şi-au cerut scuze şi au revocat a doua zi ordinul de război iminent dat anterior forţelor militare strategice.

Dar prejudiciul moral fusese comis, destinderea avea limite iar ecoul negativ produs în întreaga lume a fost imens aşa cum cititorul acestui articol a putut observa mai sus din cuvintele tăioase ale Mareşalului
Ahromeiev, şeful Marelui Stat Major al Armatei Sovietice.

Mici picanterii din "bucătăria" diplomaţiei

La banchetul dat de Brejnev în onoarea lui Nixon la ambasada URSS din Washington, preşedintele a venit cu soţia sa Patricia Nixon, iar Kissinger însoţit de o actriţă (nefiind căsătorit atunci) şi... "a cerut fără jenă ca actriţa să fie aşezată lângă el cu violarea protocolului; cererea sa a fost admisă. Nixon era la curent cu acest obicei al lui Henry. Încă din anul 1971 Haldeman, Secretarul General al Casei Albe, pe care îl irita flirtul nedisimulat al lui ministrului de externe american cu femeile cele mai frumoase din Washington, instructase în scris personalul de la Protocolul de Stat că "nu este necesar ca Henry Kissinger să fie aşezat lângă cea mai frumoasă femeie la recepţiile de Stat" (pag.280). De asemenea presa franceză a publicat fotografii ale lui Kissinger la Paris în lunile petrecute acolo pentru negocierile cu vietnamezii care au condus la semnarea documentelor de încetare a războiului din Vietnam şi distingerea negociatorilor (Kissinger şi Le Duc Tho) cu Premiul Nobel pentru Pace. Fotografiile îl arătau pe Kissinger în cele mai luxoase restaurante ale Parisului, însoţit invariabil de actriţe tinere şi

ravisante de la televiziunea franceză. Ulterior el s-a căsătorit cu Nancy şi fotografii lumii au pierdut o sursă grasă de venituri de la marile reviste de scandal ale lumii.

Caracterul lui Ronald Reagan a apărut publicului, aşa cum se întâmplă des în viaţă, printr-un accident. În timp ce testa înregistrarea cuvântării sale săptămânale la radio, a făcut următoarea glumă: "Dragi cetăţeni americani, sunt bucuros să vă spun azi că am semnat legislaţia care va mătura Rusia pentru totdeauna. Începem bombardamentul în cinci minute". Reagan nu ştia că microfonul era deschis şi întreaga Americă a auzit cele de mai sus. Gluma a provocat consternare la Moscova şi nici America n-a primit-o bine.

Deşi Stalin dăduse dispoziţii ca salariile diplomaţilor sovietici din SUA să fie duble faţă de celelalte ambasade sovietice din lume, Dobrînin scrie că în 25 de ani cât a fost ambasador la Washington i s-a mărit salariul o singură dată şi atunci numai după ce a informat Biroul Politic de la Moscova că "salariul şoferului ambasadorului României de la Washington era egal cu cel al consilierului nostru" (pag.57).
Nicolae Ceauşescu a cerut intempestiv guvernului sovietic ca ţările Pactului de la Varşovia să invadeze militar Polonia pentru că partidul anti-comunist SOLIDARNOSC cîştigase alegerile acolo. "Moscova a refuzat prompt, iar ministrul de externe Şevardnadze a declarat în cercul lui intim, că inevitabil Moscova va pierde controlul Pactului de la Varşovia şi mai mult încă, logica evenimentelor va forţa dezmembrarea Uniunii Sovietice şi mai ales secesiunea republicilor baltice" (pag.632).

De teama microfoanelor sovietice, Nixon nu se putea consulta cu Kissinger în apartamentul de la Kremlin unde era cazat. "Prefera să se închidă amândoi în limuzina prezidenţială care fusese adusă cu avionul la Moscova şi era parcată la Kremlin" (p.254)

După cele două atentate eşuate la viaţa Preşedintelui Gerald Ford, "sistemul de pază sovietic a fost întărit, iar blindajul limuzinei lui Brejnev a fost înlocuit cu unul nou care sa reziste nu numai armelor de foc, ci şi contra rachetelor antitanc" (pag. 347).

Preşedinţii Truman şi Eisenhower au ţinut sub un control strâns pe toţi generalii de la Pentagon. Preşedintele Lyndon Johnson a fost exact invers: prizonierul Pentagonului care a insistat pentru o soluţie militară în Vietnam, care a i-a ruinat cariera. (pag.116).

La funeraliile lui John Kennedy, preşedintele Franţei generalul De Gaulle a fost auzit de gardienii care-l păzeau, spunând colegilor săi din delegaţia Franţei următoarele cuvinte: "Kennedy este doar o mască pe chipul Americii. Adevărata faţă a Americii este cea a lui Lyndon Johnson".

Cu puţin înainte de moartea sa, John Kennedy făcuse o vizită de Stat în Franţa. De la aeroport până în centrul Parisului, în limuzina deschisă, Kennedy a constatat cu amuzament că parizienii de pe marginea drumului o aclamau entuziast pe soţia sa, franţuzoaica Jacqueline Kennedy (născută Bouvier), în loc pe preşedintele Americii. La banchetul fastuos dat în cinstea sa la Palatul Elysee unde era prezentă elita societăţii franceze, Preşedintele Kennedy şi-a început discursul cu aceste cuvinte: "Cred că este necesar să mă prezint: eu sunt persoana care o însoţeşte pe doamna Jacqueline Kennedy în vizita ei la Paris!". Într-un hohot de râs general, întreaga sală s-a ridicat în picioare şi a aplaudat frenetic, minute în şir pe tânărul preşedinte american şi umorul său contagios.

Mărturisirile lui Kissenger către Dobrînin

La o cină amicală între patru ochi, într-un acces de sinceritate, Henry Kissinger îi face lui Dobrînin următoarea mărturisire: "Nixon n-a fost în realitate un anticomunist înrăit, inveterat, deşi publicul îl percepea ca un conservator anticomunist. El a pozat astfel, pentru a-şi atinge scopurile. Când el considera necesar, era gata să se abată de la linia lui clasică, de exemplu, în politica sa faţă de URSS şi China. Spre deosebire de Preşedintele Gerald Ford, Nixon nu se limita la acceptarea unei singure opţiuni privind o problemă, cerând invariabil date suplimentare. De exemplu, cum putea o decizie să influenţeze alte aspecte ale politicii externe: relaţiile cu Uniunea Sovietică, China, India, etc.Cu alte cuvinte, o problem trebuia abordată din toate unghiurile posibile, care consuma o

groază de timp şi de energie. Gerald Ford nu punea întrebări colaterale, despre relaţii complicate.

El prefera ca problema să fie formulată clar, şi supusă spre aprobare preşedintelui cu recomandări ferme de acţiune. Dar Ford privea la orice probleme de politică externă prin prisma politicii interne: cum va fi primită decizia sa de către Congres, de către Partidul Republican, de către naţiune? Numai după aceea lua în consideraţie implicaţiile internaţionale ale deciziei sale. Într-un sens, convingerile personale ale lui Gerald Ford erau mai conservatoare, mai reacţionare decît ale lui Nixon". (pag.339-340) Concluzia surprinzătoare este că Henry Kissenger a descoperit că era mai uşor de lucrat ca ministru de externe, cu Ford decît cu Nixon, deşi cu acesta din urmă avea la activ 6 ani de muncă neîntreruptă! La funeraliile lui Ford l-am văzut la televiziunea americană pe Kissinger printre corifeii aleşi ai Americii să poarte pe umerii lor sicriul fostului preşedinte decedat la venerabila vârstă de 93 de ani.

Cea mai mare frică a preşedintelui Johnson nu a fost războiul cu ruşii, ci atacul de cord

Preşedintele Lyndon Johnson a fost cel mai locvace dintre toţi cei 6 preşedinţi cu care a dus tratative Dobrînin. "El gesticula frecvent, şi în momentele cele mai importante ale declaraţiilor sale el avea obiceiul să-şi aducă faţa sa de cea a interlocutorului său, practice atingând nasul celuilalt. Johnson privea direct în ochii interlocuitorului său adesea trăgându-l de reverul hainei sale într-un efort eroic de convingere. Era realmente interesant de discutat cu el, nu atât despre subiecte diplomatice care-l plictiseau cât despre subiecte generale ca politica internă şi Congresul, chestiuni în care Johnson era foarte elocvent. Era invariabil prietenos, şi evita replicile caustice, făcând totul ca ambele părţi în discuţie să rămână satisfăcute."(pag.120). Înainte de a ajunge la Casa Albă avusese două atacuri de inimă şi trăia cu frica altui infarct care l-a ucis până la urmă. Evita instinctiv problemele care cereau ore lungi pentru luarea unei decizii, şi tot amâna acele probleme cu consecinţe grave sau imprevizibile. Pe ansamblu, spre deosebire de John Kennedy, Lyndon Johnson considera că nu era nevoie pentru

Casa Albă să se amestece zilnic în munca ministerelor din subordine.

Portretul lui Molotov, făcut de subalterni

Viaceslav Mihailovici Skriabin, intrat în istorie sub numele conspirativ de Molotov este descris de autor ca fiind un om uscat şi fără sentimente omeneşti. A fost student la Institutul Politehnic din St.Petersburg unde a dobândit precizia şi minuţia în redactarea documentelor de Stat. A fost coleg de redacţie cu Stalin la ziarul Pravda de la apariţia lui până la revoluţia din 1917. Dobrînin a fost asistentul lui Molotov la cabinetul ministrului de externe unde l-a cunoscut de aproape. Avea obiceiuri stricte de la care nu se abătea: regim vegetarian, somn obligatoriu după amiază în camera din spatelele biroului unde gardianul său nu lăsa pe nimeni să-l deranjeze în timpul celor 45 de minute de siestă. În 1957 Molotov s-a întors de la New-York acasă cu vaporul de lux "Queen Mary" şi Dobrînin l-a însoţit în acel voiaj dând următoarele detalii pitoreşti. Pe toată perioada celor 11 zile necesare traversării Atlanticului, Molotov a scandalizat personalul navigant stând mai tot timpul în cabina sa şi refuzând să mănânce ceva din bucatele fabuloase de la restaurantul de lux al navei. Avea bucătarul său propriu din URSS care-i pregătea masa din cerealele aduse cu el de la Moscova, sub privirile ofensate ale bucătarilor navei şi-i ducea totul să mănînce în cabina lui. La Londra Molotov dormea cu pistolul său sub pernă şi se uita negreşit sub pat înainte de culcare! A decedat cu 4 ani înainte de a împlini vârsta de 100 de ani!

Robert Kennedy, un altfel de portret

La funeraliile lui John Kennedy, delegaţia guvernamentală sovietică era condusă de Anastas Mikoian, al doilea politician din URSS, după Hruşciov. Suspiciunea americanilor că Lee Harvey Oswald l-a omorât pe Kennedy la ordinul Moscovei era atât de răspândită de presa SUA încât Departamentul de Stat s-a temut pentru siguranţa lui personală şi i s-a sugerat să nu zăbovească prin Washington după înmormântarea preşedintelui. Cu câteva luni înainte, Mikoian fusese primit la Casa Albă de Kennedy unde au discutat trei ore şi jumătate despre Cuba. Dobrînin relatează următorul detaliu pitoresc din conversaţia celor doi politicieni la Casa Albă: “Kennedy

îi spune la un moment dat demnitarului sovietic: «Deşi ţările noastre nu se provoacă direct una pe alta, ne ciocnim unul de altul aproape peste tot, ceea ce în epoca noastră nucleară este plin de riscuri pentru pacea mondială. Cum apare scânteia unei revoluţii undeva, hop apăreţi şi voi spunând: Aici suntem! Noi trebuie să evităm agravarea situaţiei în toate colţurile lumii. Şi cel mai important lucru pentru Hruşciov şi pentru mine, este să ne înţelegem fiecare».

Mikoian îi răspunde: «Despre ce scânteie de revoluţie vorbiţi? La origine noi n-am avut nici un fel de legături în Cuba. (Kennedy aprobă din cap). Revoluţii au fost întotdeauna şi vor fi mereu. Până la urmă ele vor prevala în ţările continentului American şi chiar aici în SUA revoluţia va prevala. Chiar şi dumneavoastră v-aţi putea găsi într-o zi în papucii lui Castro care nefiind un marxist, totuşi conduce Cuba spre socialism". Kennedy, râzând: "Eu nu, dar fratele meu mai tânăr ar putea fi, într-adevăr!"(pag.92). Despre fratele mai tânăr, Robert Kennedy, autorul cărţii n-are o impresie bună şi nici cuvinte măgulitoare. "El a fost o persoană complexă şi contradictorie care-şi pierdea des firea; în acele momente el se comporta grosolan şi nu era deloc plăcut de a avea de a face cu el. Când primea o ripostă, totuşi, se reculegea, dar putea uşor să-şi piardă iar controlul. De aceea o conversaţie cu el, avea tendinţa de a fi inegală şi fracturată. Nu cunoştea în detaliu problemele politicii externe, dar aparent se considera un expert în domeniu. Asta complica uneori dialogul, în special când el vorbea în numele preşedintelui. Dar evidenta sa intimitate cu fratele său, a făcut din Robert Kennedy un canal de comunicare foarte valoros."(pag.61)

Gorbaciov, un negociator incompetent?

Anatoly Dobrînin a fost rechemat de Gorbaciov de la post după 25 de ani de activitate ca ambasador în SUA. Deşi a fost o promovare pentru Dobrînin în funcţia de Secretar al Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice şi şef al Departamentului Internaţional, el a încercat să reziste zicând că n-are experienţă în relaţiile cu partidele comuniste ale lumii. Gorbaciov i-a retezat scurt argumentul zicându-i că alţii de la Departamentul Internaţional se vor ocupa ca şi până atunci de relaţiile cu partidele comuniste şi muncitoreşti, el Dobrînin, urmând să fie mâna dreaptă

a Secretarului General al PCUS în politica externă a URSS pe linie de partid. (Şevardnadze, era ministrul de externe pe linie de stat). Şi într-adevăr Dobrînin a lucrat strâns pe linie de partid cu Gorbaciov pe care l-a cunoscut de aproape şi pentru care nu are cuvinte de apreciere.

Dimpotrivă, are multe exemple de gafe monumentale făcute de Gorbaciov ca lider, care s-a debarasat metodic de experţii militari în armele nucleare, de Biroul Politic ca participant la deciziile capitale ale ţării ca să-şi elibereze mâinile pentru o conducere unipersonală a URSS. Cel mai şocant exemplu este modul în care Gorbaciov a negociat singur fără experţi, cu cancelarul german Helmuth Kohl într-o staţiune obscură din Caucaz, reunificarea Germaniei fără nici un fel de compensaţii economico-financiare din partea RFG (deşi Kohl venise însoţit de o armată de experţi germani şi cu numeroase instrumente financiare de compensare a URSS-ului pentru pierderea RDG-ului din sfera de influenţă sovietică). Atât cancelarul Helmuth Kohl cît şi colegii lui din delegaţia guvernamentală a RFG aflată la tratative în URSS, au fost atât de uluiţi de modul în care şi-au luat înapoi RDG-ul de la sovietici încât nu au mai aşteptat să ajungă acasă, sau măcar să iasă din spaţiul aerian sovietic. Au celebrat succesul neaşteptat, în avionul delegaţiei germane unde au spart toate sticlele de şampanie, s-au îmbătat cu entuziasm în timp ce la sol, militarii sovietici care supravegheau traficul aerian, ascultau cu uimire veselia nemţilor. Ştirea asta a făcut înconjorul lumii. Şi atunci de ce să ne mai mirăm că la ultimele alegeri din Rusia, Gorbaciov a primit 2% din voturile ruşilor? Cine citeşte capitolul final al acestei cărţi îl scoate definitiv pe Gorbaciov din orice consideraţii de competenţă.

După dezmembrarea URSS, Dobrînin a aflat de la Kissinger, preşedintele George Herbert Bush şi James Baker ministrul de externe american despre dezamăgirea provocată în SUA de Gorbaciov ca lider, dezamăgire care a condus la decizia SUA de a-l prefera pe Boris Elţîn în afacerile lor externe cu Rusia.
Orice persoană adultă îşi aminteşte cu precizie unde se afla şi ce anume făcea în clipa când s-a anunţat asasinarea lui Kennedy. Dobrînin era pe scaun la dentistul său din Washington. Din camera alăturată se auzea prin uşa întredeschisă muzica de la radio. Brusc

muzica s-a întrerupt şi s-au auzit voci agitate care menţionau frecvent numele lui Kennedy.

Dobrînin l-a rugat pe dentist să dea mai tare volumul la radio ca să înţeleagă ce se întâmpla. S-a dus, a dat aparatul mai tare, s-a întors spunând cu o voce calmă, imperturbabilă că preşedintele a fost împuşcat mortal la Dallas şi i-a cerut să deschidă gura ca să continue lucrul. Dobrînin scrie că a plecat imediat val vârtej la ambasadă, dar că n-a uitat comentariile dentistului: nu era un adept al preşedintelui pentru că Kennedy a dat prea multă atenţie drepturilor civile ale negrilor care "şi-au luat-o în cap rău de tot". Mai spera, zicea dentistul, că noul preşedinte "nu va juca prea mult pe democratul"(pag.107). Această atitudine faţă de moartea lui Kennedy este una din cele mai mari enigme ale europenilor care vizitează America. Americanii nu înţeleg nici azi, de ce europenii şi mai ales germanii au fost aşa de impresionaţi de moartea lui Kennedy. Dobrînin dă o explicaţie interesantă: tânărul preşedinte, cu zâmbetul său optimist sădise în inima oamenilor de pretutindeni inclusiv din URSS, speranţa într-o lume mai bună fără teama războiului nuclear. Moartea sa
brutală a doborât omul care întruchipa Speranţa... Iar oamenilor nu li se poate lua speranţa!